

**JORDI RÀFOLS: "LO CARACTÈR CULTURAU GASCON QU'EI MARCAT
D'UN SUBSTRAT BASCÒ/AQUITAN INNEGABLE".**

En Jordi Ràfols és un **historiador i arqueòleg especialitzat en l'estudi de la Gasconha**. Durant uns anys regentà el JAN PETIT, l'única taverna occitana de Catalunya i ha realitzat diversos cursos de promoció de la Gasconha, la seva llengua, la seva cultura. Pròximament amb el CAOC impartirà un altre interessant curs sobre aquest històric territori occità.

Redacció.- Quin fou el teu primer contacte amb Occitània i sobretot, amb la Gasconha?

J.R.- Que coneishèvi Occitània desempuish lo licèu. Lo purmèr cors que'ns ensenhèn las lengas romanicas e a jo que m'atirè la curiositat la preséncia de l'occitan e la soa semblança dab lo catalan. De tira que m'arribè a las mans tanben un libe, deus que venen tàus toristas, sus los castèths catars. Tot que'm captivè. Qu'estó lo moment que'm hasó la persona que soi adara, entre pró d'autas causas un amorós d'Occitània i de l'istòria.

Que hasoi, alavetz, de l'istòria la mia profession e d'Occitània la mia passion. A l'universitat en mei que podoi apregonir en la coneishença de la cultura occitana dab diferentas matèrias, au miei de las quaus dus cors de lenga occitana. Tanben gràcias a l'universitat, mei concrètament a l'Arxiu Occità de l'UAB e a Antoni Rosell, que hasoi ua camada de sheis mes en Bearn, la quau qu'estó lo men purmèr contacte dab la Gasconha.

Redacció.- Residires a Pau durant un temps. Quines impressions reberes en aquella estada sobre la societat gascona, la seva cultura...?

J.R.- Que i anèi viver dab dus amics qu'avèvan la medisha curiositat per Occitània, e que tribalhèm en diferents collectius qu'avèvan la promocion de l'occitan a la basa. Qu'estó gràcias aus contactes d'Antoni Rosell qu'ac **obtienom**, sustot dab los estudiants d'occitan de l'Universitat de Pau que'ns obrín las pòrtas a tot un mond d'experiéncias e coneishenças. Gràcias a tots eths que pòdi díser uei que parli gascon. Que brembi pendent las purmèras setmanas acerà l'aver problèmas de compreson dab la mia paura basa de lengadocian. Au començament qu'arresponèva e que'm comunicava com podèva, mes tot viste, dab interès e voluntat, los mots e frasas en gascon que

prenón la soa coerència e shens m'avisar pas guaire qu'acabèi en lo parlar. E, en vertat, dab lo catalan e çò de pauc que sabèvi de lengadocian n'estó pas un tribalh mauaisit.

Que cau pensar tanben qu'èri au Bearn, un lòc on la lenga e la cultura gascona e gaudeishen d'ua personalitat importanta en l'imaginari bearnés. Qu'existèish orgulh de apartenéncia. Medish enter hèra monde que non sap pas parlar occitan. En dehòra de la lenga, la societat gascona qu'a hèra de caracteristicas com lo climat d'un territòri atlantic, la gastronomia o la musica que modèlan tanben la consciéncia deus gascons.

Redacció.- La cultura tradicional i popular gascona és plenament viva. Quines característiques defineixen el patrimoni cultural gascó?

J.R.- De segur que i a la gastronomia, dab lo guit e los hromatges com elements importants; jo be dirí qu'essenciaus. Com cultura atlantica, la gascona n'ei pas de mostrar granas manifestacions a plen aire, mei enlà de las celebracions locals, çò qu'aquiu e definirem com Festes Majors. Que cau breubar tanben qu'èm abituats a la cultura populara catalana, qu'a ua diversitat e vitalitat unicas e envejables. En Gasconha l'actitud qu'ei diferenta, los ambients que son mei intimes. Entà jo ua de las marcas principaus de la cultura gascona qu'ei lo cant. On que sia que'u pots trobar: aus maridatges, a las hèstas popularas o au moment de compartir qualques vins hens un estanquet. Que cantan, tostemp que cantan. Joens e vièlhs, òmis e hemnas... E se pòt estar dab un veire de vin a la man, enqüèra mièlher. Qu'an un deus repertòris mei rics de cançon populara d'Euròpa, dab acò qu'ei tot dit tà compréner la soa importància.

Redacció.- Molt sovint es parla de què les diferències fonètiques i lèxiques entre les diverses modalitats de la llengua occitana són massa elevades. Realment, és així?

J.R.- Quan parlam d'occitan com lenga en realitat que som en parlar d'ua grana familha de dialectes e subdialectes. La manca d'unitat territorial, politica, qu'a facilitat la conformacion d'aqueste univèrs de parlars. Vertat qu'ei que qualques parlars occitans e pòden crear perplexitats enter los locutors com per entà dificultar l'intercompreneson. Mes la competéncia que l'an pr'amor que parlan la medisha lenga e acò'us aprèssa viste.

Que s'a pró parlat de la necessitat de crear un estandard de l'occitan, com avèvan heit los poetas medievaus occitans dab lo koiné, la lenga occitana "unificada" de la soa escritura, dejà conscients en aquèth moment de las diferéncias lingüísticas qu'avèvan. Totun, au men semblar uei lo dia acò qu'ei un tribalh practicament impossible, pr'amor i a pas ni la institucionalitat ni ua ciutadanetat aprestada entà assumir la "impausicion" d'un estandard. Tròbi pas que sia maishant tampauc, que pòt estar la miélher faïçon de mantiéner la riquesa d'ua lenga.

Entà jo, alavetz, las diferéncias entre las diversas modalitats de la lenga son pas guaire elevadas. Que son las que son, com passa en quasi totas las lengas deu monde.

Redacció.- Molt sovint les terres gascones i les basques se solapen. Com es viu la convivència entre aquestes dues tradicions culturals?

J.R.- Lo caractèr culturau gascon qu'ei marcat d'un substrat bascò/aquitán innegable. Los pròpis trèits deu gascon com dialecte de l'occitan que parlan d'aqueste passat prè de la cultura deus ancians bascòs. Acò qu'ei hèra paupader en Bearn, on i a vilatges fronterèrs entre la Gasconha e Iparralde que son plenament bilingües gascon-euskara, e on las duas culturas que coabitán dab normalitat. I a tanben uei lo dia ua aproximacion gascona a la cultura basca dab l'apropiacion de simbèus com lo lauburu o dab la construccion de maisons que bremban l'estile bascò.

Redacció.- Recentment ha estat aprovada l'anomenada Llei Molac per a crear una certa protecció per les llengües anomenades regionals a França. Quins efectes creus que pot provocar aquesta iniciativa legislativa? I a nivell de la dignificació de la llengua?

J.R.- N'ei pas avut lo temps enqüèra d'ac parlar dab lo monde d'acerà, mes la mia sensacion qu'ei que s'a arrecebut dab optimisme. Que cau pensar que l'Assemblea Nacionau n'avèva pas aprovada nada lei que reconeishosse las lengas pròpias de França (que non estosse lo francés) desempuïsh las annadas 1950 dab la Lei Deixonne, qu'obrí lo camin au son ensenhament public. Pr'acò la Lei Molac qu'ei, shens dobte, ua grana navèra, pr'amor qu'obreish las pòrtas a ua màger preséncia d'aquestas lengas hens la societat e l'ensenhament.

Brembam-ac, acò que s'ei passat hens un estat on s'a estimulat pendent hèra temps la denominacion mespresosa de patois entà totas aqueras lengas de França que non estossen pas lo francés. La Lei Molac qu'ei ua bona navèra e, sustot, un succès.

Que balha tanben, evidentament, dignitat de faïçon institucionau; e que horneishi l'adjectiu "institucionau" pr'amor las lengas son pas indignas. Considerar ua lenga digna o non digna qu'ei solament ua opinion modulada per las politics deus estats respecte ad aqueras lengas. Gràcias a la Lei Molac, per exemple, que's podran pausar los noms dab signes grafics pròpis de las diferentas lengas, causa que dinc adara n'èra pas permetuda. E acò qu'ac consideri, pas autat ua dignificacion de la lenga si non meilèu ua dignificacion de las personas que la parlan.

Redacció.- Occitània és molt desconeguda encara a Catalunya. Quines creus que haurien d'ésser les mesures per a potenciar un millor coneixement de la seva història, cultura, llengua...?

J.R.- Entà començar cau díser que maugrat l'occitan ei lenga oficiau a Catalonha tota, non ajudan guaire iniciativas com la que adoptè au son moment TV3 dab los toponims occitans o la mei recenta desaparicion de l'oficialitat de l'occitan a Barcelona per iniciativa deu governament municipau. Que son iniciativas que s'aluèghan de l'exempleritat qu'auré de balhar un país qu'a consideracion per las soas lengas pròpias e oficiaus. Dit acò, tota iniciativa qu'ei bona entà har conéisher Occitània.

Qu'existeishen iniciativas interessantas qu'apòrtan lo son tribalh a la coneishença generau d'Occitània. Que i a shens dobte lo CAOC, ua institucion istorica que pòrta decennias en promocionar las amistats enter las duas culturas. Que i a tanben autas institucions com l'Arxiu Occità de la UAB on s'i hè un tribalh academic important. A nivèu de divulgacion istorica associacions com los Amics dels Càtars que hen lo son tribalh, e revistas com *El Món Medieval*, dab ua evident occitanofilia, qu'ajudan a la normalizacion d'Occitània com concepte culturau prèu de la realitat catalana.

Las institucions qu'an de colaborar està s'en-hortir, e la bona navèra qu'ei qu'adara qu'èm hens ua etapa on ac hèn pró mei qu'abans.

Redacció.- Si et demanéssim que ens recomanessis una ruta per la Gasconha, què hauríem de visitar?

J.R.- Que cau visitar Tolosa com ciutat en part gascona e pr'amor qu'ei ua tota petita jòia. Las limitas orientaus deu gascon que segueishen lo cors de la Garona e non hè pas distincions; pr'amor d'acò, los barris tolosans que demoran a la riba occidentau de l'arriu que parlen tradicionalment en gascon.

Aprés Tolosa jo qu'anarí cap lo nòrd-oest e que'm perderí peu Parc Naturau de las Lanas, dab bòsques qu'arriban dinc las tucas costèras atlanticas. D'aquí, que podem seguir drin mei au nòr, direccion Bordèu e, mei enlà, entàu Medòc, que vederam com lo terrenh plat ofereish un paisatge cada cop mei arriberan (la Garona qu'ei poderosa) qu'a balhat ua de las produccions vinicòlas mei coneishudas deu monde.

Per acabar, ne'ns podem pas perdre l'espectacle que'ns balha lo Pirinèu gascon, qu'ei d'aute costat un contrast radicaü dab los paisatges plats deu nòrd de la Gasconhaa. Au Pirinèu be i podem passar dias. Ua bona partida qu'ei Parc Nacionau e un paradís peus amantors deu senderisme e peus qui'us agrada pujar pics. Lo circ de Gavarnia, dab la soa immensitat, qu'ei shens dobte un deus grans espectacles naturaus deu Pirinèu gascon.

E que'm deishi un milion de causas.

Redacció.- I com a historiador, quin episodi de la història occitana és el més atractiu per a tu?

J.R.- Shens voler estar topic te vau díser la Crosada Albigea. La crosada contra los albigés qu'ei un hèit capdaü, non sonque entà l'istòria d'Occitània o de França, si que non entà compréner tanben çò qu'ei l'Euròpa uei lo dia. Qu'estó ua guèrra que, dab los sons vint ans de durada, que cambiè las influéncias politics deu sud-oest d'Euròpa. Dab la guèrra acabada lo Règne de França qu'èra hèra mei gran e poderós que au son inici; qu'ac avèva obtienut en sosmetent la noblesa lengadociana e en expulsant de la soa influéncia granas poténcias deu moment com lo Règne d'Anglatèrra o la Corona d'Aragon la quau, a partir d'aquèth moment, se centrè a la conquèsta de territòris peninsulars.

D'aute costat la Crosada Albigea tanben qu'estó l'eveniment que serví au papat entà l'en-hortiment de son modèu espirituaü medievau e entà convertir lo

Vatican en ua poténcia religiosa e política. Desbrembam pas que la celèbre Inquisicion qu'estó creada entà perseguir l'eretgia au Lengadòc.

Redacció.- Fa uns anys regentares JAN PETIT, una taverna occitana a Barcelona. Quines activitats fèieu en aquest local? Quin era l'objectiu? Quines experiències positives recordes d'aquella època?

J.R.- En contunhar dab l'idea de la preséncia publica d'Occitània, lo 2011 qu'obrii ua tavèrna d'ambient occitan/occitanista a Gràcia. Au locau que i avèva ua preséncia activa de la lenga occitana dab produïts occitans, libes tà consultar, mapas (çò qu'interessava lo mei aus clients) e panèus escrivuts en occitan. Lo Jan Petit qu'èra un espaci obèrt a tot lo monde on i organizavam tot tipe d'activitats: degustacions de vins, recitaus de poesia... que brembi dab especiau remerciament lo dia que gràcias a Macarèl e podèm organizar ua nuèit de balhar los sons produïts. Que brembi tanben qu'estom los testimonis desempuïsh lo Jan Petit de la vaduda corajosa deu Jornalet en l'aventura jornalística digitau.

Gràcias au Jan Petit e pòdi parlar de mantuas experièncias positivas. Que brembi la nuèit que'ns visitè Sergio Berardo de Lou Dalfin. Que cau arreconésher lo tribalh de difusion de la cultura occitana que hasó lo Jan Petit pr'amor la majoritat deus clients n'avèvan pas briga relacion dab Occitània e las gents qu'acabèren en l'aperar "lo bar occitan".

E non vau fenir shens citar com experiéncia la mei especiau la clientèla occitanista que balhè supòrt au Jan Petit desempuïsh lo purmèr moment.

Redacció.- I quins continguts trobarem en el teu proper curs?

J.R.- Lo cors d'introduccion au gascon que serà ua aproximacion a l'occitan de Gasconha. Acò qu'ei, dab quate sessions de duas òras vam pas apréner-lo parlar mes que servirà de basa pr'amor tots los qu'ac volhan i comencen a caminar.

Que'ns serviram de la cultura populara gascona d'excusa entà apréner la lenga. Un còp au cors que vam despelhar lo gascon dab tèxtes, videòs, cançons e las soas letras. Que parlaram deus enonciatius (ua de las particularitats deu gascon), deus articles, las conjugacions verbaus... o de l'articulacion deus pronoms, qu'ei un deus factors que trompan mei aus catalanoparlants quan quaucun los i parla en gascon.

La mia intencion qu'ei de har las sessions en gascon. D'aute costat, lo cors qu'ei destinat a tot tipe d'aprenents, cau pas nada basa d'occitan, sonque la curiositat d'aprèner.

Francesc Sangar. CAOC.